

GYMNÁZIUM JÁNA ADAMA RAYMANA, PREŠOV

STUDENÁ VOJNA – KARIBSKÁ KRÍZA

Seminárna práca

Tatiana Pohlodová

Skrabské 2020

Obsah

Úvod	2
1. Situácia pred vypuknutím krízy	3
1.1 Situácia na Kube	3
1.2 Naštrbené vzťahy medzi mocnosťami	3
2. Priebeh konfliktu	4
2.1 Rozmiestnenie sovietskych rakiet na Kube	4
2.2 Odpoveď USA	5
2.2 Stupňovanie napätia	6
2.3 Vyriešenie krízy	7
2.4 Dôsledky	7
Záver	8
Zdroje	9

ÚVOD

Po druhej svetovej vojne sa USA a ZSSR stali súperiacimi veľmocami. Toto súperenie sa nikdy nevyostroilo v priamy vojensky konflikt, ale prejavovalo sa hlavne v ideologickej, politickej, propagandistickej, hospodárskej a vedecko-technickej rovine, ale aj v kultúre, športe a v medziľudských vzťahoch. Najviac sa prejavilo v boji o sféry vplyvu (vedením tzv. zástupných vojen napr. v Kórei, Vietname, ...) a v zbrojení. Toto napätie medzi USA a ZSSR, známe ako studená vojna – dosiahlo svoj vrchol počas tzv. Karibskej krízy.

Karibská kríza alebo aj inak povedané Kubánska raketová kríza sa považuje za najvyhrotenejšiu kapitolu studenej vojny. Začala sa 16. októbra 1962 odhalením raketových základní na Kube americkým prieskumom a skončila 28. októbra 1962 oznámením Sovietov o rozobratí raketových základní. Svet sa ocitol na pokraji jadrovej vojny, ktorá by znamenala zničenie sveta ako ho dnes poznáme.

Túto tému som si vybrala, pretože o nej mám málo informácií. Cieľom tejto práce je zistiť čo najviac informácií o tomto konflikte, ako napríklad o príčinách jeho vzniku, jeho priebehu a nakoniec aj o tom, ako skončil, aké následky mal, a spracovať ich v tejto práci.

1. SITUÁCIA PRED VYPUKNUTÍM KRÍZY

1.1 Situácia na Kube

17. februára 1959 bol menovaný za predsedu novej reorganizovanej vlády Fidel Castro, ktorý zosadil Američanmi podporovaného Fulgencia Batistu. Od začiatku vo vláde narastal vplyv komunistickej strany, Castro dokonca ostro zasiahol proti pravicovým odporcom strany. Castrova vláda čoraz viac zasahovala do súkromného sektoru hospodárstva. Tieto opatrenia súvisiace s hospodárstvom sa výrazne netýkali kubánskych firiem, ale hlavne amerických firiem, ktoré podnikali na Kube.

USA sa rozhodli pre odvetu a začali blokovat' obchod s Kubou. Tým odštartovali príklon Kuby k ZSSR. V roku 1960 začala sovietska podpora Kuby, v apríli toho roku ukončili USA svoju podporu. Potom začala masívna (najmä vojenská) podpora zo strany ZSSR. 19. októbra 1960, po začatí znárodňovania podnikov na Kube, Američania odvolali svojho veľvyslanca a úplne zablokovali obchod s Kubou. Taktiež začali prijímať voči Kube rôzne opatrenia a začali organizovať tajné operácie. Vzťahy Kuby so ZSSR sa kvôli týmto opatreniam čoraz viac prehľbovali a posilňovali pozíciu Kuby ako predsunutej hliadky ZSSR na západnej pologuli. 3. januára 1961 došlo k prerušeniu diplomatických vzťahov s USA, kvôli reakcii USA na agrárnu reformu. Opatrenia USA vyústili 16. apríla 1961 do invázie v Zátok svíň, pri ktorej sa na pobreží Kuby vylodili skupiny Američanmi vycvičených a vyzbrojených kubánskych exulantov, ktorých cieľom bolo zosadenie Fidela Castra. Fakt, že jediná obrana proti politike USA videla cez ZSSR, priviedol Castra k akceptovaniu komunizmu a budovaniu štátu komunistického typu. Napriek všetkým nezhodám kubánski činitelia, hlavne Fidel Castro a Ernesto „Che“ Guevara, neraz naznačili možnosť uvoľnenia väzieb so ZSSR a ochotu obnoviť vzťahy s USA, avšak americká vláda na tieto náznaky nereagovala.

1.2 Naštrbené vzťahy medzi mocnosťami

Už od formovania sfér vplyvu po 2. svetovej vojne boli vzťahy medzi ZSSR a USA komplikované. Krajiny medzi sebou súperili v rôznych oblastiach, no najmä o rozdelenie sfér vplyvu. V roku 1947 stratili USA monopolné postavenie jedinej nukleárnej veľmoci a začali preteky o prevahu v zbrojení so ZSSR. Začalo sa obdobie vzájomného zastrašovania, pričom obe strany si uvedomovali, čo by mohol takýto otvorený jadrový konflikt znamenať.

2. PRIEBEH KONFLIKTU

2.1 Rozmiestnenie sovietskych rakiet na Kube

Operácia Andyr, ktorej náplňou bolo vybudovanie sovietskych základní na Kube, bola myslená ako odpoveď ZSSR na rozmiestnenie amerických striel Jupiter v Taliansku a Turecku. Počas jari 1962 sa o operácii definitívne rozhodlo a na Kubu bola vyslaná delegácia, ktorá mala vyjednať súhlas od kubánskej vlády, ktorý nakoniec dostala. Operácia mala prebiehať tajne, aby mohol Chruščov postaviť USA pred hotovú vec a aby mohli vyjednávať ako rovnocenní partneri. Jeho cieľom bolo najmä stiahnutie amerických striel Jupiter z Turecka.

12. júla 1962 sa začal presun vojenského materiálu na Kubu. Celá operácia prebiehala tajne. Keď sa lode dostali mimo sovietskych vôd, boli tajne fotografované Američanmi. Američania z týchto fotografií vedeli, že Sovieti prevážajú stíhačky, hlídkové člny a nákladné autá, avšak nič nenaznačovalo prítomnosť jadrových zbraní. Rakety prevážali iba v noci, aby celú operáciu udržali v tajnosti. Vojaci boli oblečení ako civilisti.

Na sledovanie pohybu Sovietov na území Kuby využívali Američania špionážne lietadlá U-2, ktoré lietali vo vysokej nadmorskej výške a boli vybavené kamerami s vysokým rozlíšením. 28. augusta zachytili kamery na fotografie protiletadlové zbrane, čo znamenalo, že Sovieti chránia niečo dôležité. Nakoniec v Národnom centre pre výskum fotografií objavili na záberoch isté nezrovnalosti. Nakoniec zistili, že to boli balistické strely stredného doletu s jadrovými hlavicami, ktoré mali dolet 3200 km a mohli z Kuby zasiahnuť Washington, celé juhovýchodné územie USA a ďalšie strategické ciele. 16. októbra o tomto zistení informovali prezidenta USA Johna Fitzgeralda Kennedyho a skupinu okolo neho. Neskôr bola táto skupina nazývaná Výkonný výbor rady pre národnú bezpečnosť.

Obrázok 1 - sovietske lode smerujúce na Kubu

Obrázok 2 - rozmiestnenie striel na Kube

2.2 Odpoveď USA

Kennedy zvažoval, aké možnosti armáda má. Bol mu navrhnutý letecký útok na zničenie rakiet, invázia na Kubu alebo námorná blokáda. Nariadil zvýšenie počtu špionážnych letov. Zatiaľ nevedel o plnej funkčnosti rakiet na Kube ani o plne vyzbrojených ponorkách, ktoré sa blížili k pobrežiu..

Neskôr, keď mal k dispozícii ďalšie zábery z Kuby vedel, že odpoveď na inváziu na Kubu by bolo odpálenie rakiet, čo by znamenalo zničenie skoro celého územia USA. Avšak príprava naďalej pokračovala.

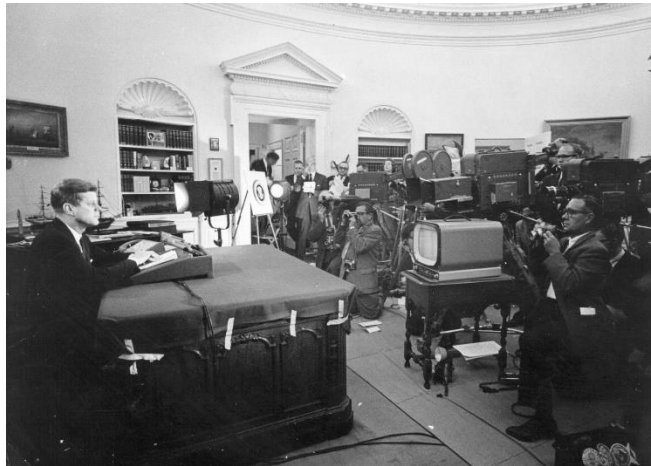
18. októbra sa prezident Kennedy stretol so sovietskym ministrom zahraničných vecí A. A. Gromykovom aby diskutovali o povahe prevozu zbraní na Kubu. Gromykov poprel prítomnosť akýchkoľvek útočných zbraní. Kennedy mohol dokázať opak, ale nekonfrontoval ho s dôkazmi z taktických dôvodov. Invázia na Kubu bola zatiaľ odložená. Taktiež sa zrušil plán leteckého bombardovania, nakoľko zistili, že minimálne jedna sovietska balistická jednotka je pripravená. Nevedeli ani o početných sovietskych jednotkách na Kube.

Obrázok 3 - stretnutie Kennedyho s Gromykovom

2.2 Stupňovanie napätia

Spojené štáty sa nakoniec, cez všetky dohady, rozhodli reagovať na ohrozenie námornou blokádou Kuby. Bolo rozhodnuté, že to bude iba čisto vojenská blokáda a Spojené štáty budú útočiť len v prípade zlyhania tohto opatrenia. Hoci podľa medzinárodného práva je blokáda dôvodom na začatie vojny, Kennedyho vláde to neprekážalo a myslela si, že obyčajná blokáda nevyprovokuje Sovietsky zväz k vojne. Prvé vojenské opatrenia sa začali 22. októbra. Sovietske ponorky smerujúce na Kubu začala blokovat' americká protiponorková loď.

Obrázok 4 - Kennedy oznamuje verejnosti blokádu Kuby

Armáda USA bola v najvyššej pohotovosti a Kennedy mal prehovoriť k americkej verejnosti v ten istý deň. Informoval americký ľud o prítomnosti sovietskych jadrových zbraní neďaleko pobrežia USA.

23. októbra sa Moskva proti blokáde USA postavila a označila ju za ohrozenie svetového mieru a zasahovanie do cudzích záležitostí.

26. októbra Chruščov prvý raz uznal existenciu rakiet na Kube a takisto prvý raz naznačil možnosť kompromisu. O deň neskôr vzniesol ako základnú požiadavku stiahnutie amerických rakiet z Turecka a Talianska.

Ten istý deň, teda 27. októbra, bolo nad Kubou zostrelené americké prieskumné lietadlo s majorom Rudolfom Andersonom, ktorý zahynul a stal sa tak nakoniec jedinou obeťou konfliktu. To malo za následok ďalší rozhorčený list adresovaný Nikitovi Chruščovovi, v ktorom sa Kennedy rozčuľoval nad zostrelením lietadla a pokračujúcou výstavbou sovietskych základní na Kube. V liste Kennedy definitívne vyhlásil, že jeho snaha o mierové riešenie končí a dal Sovietskemu zväzu jasné ultimátum, v ktorom žiadal stiahnutie sovietskych rakiet do 48

hodín. Zároveň uviedol, že ak sa tak stane, Spojené štáty upustia od blokády Kuby a budú garantovať jej bezpečnosť.

Obrázok 5 - dobová karikatúra zobrazujúca Kennedyho a Chruščova

2.3 Vyriešenie krízy

Kennedy Chruščovovi navrhol, že ak Sovietski urýchlenie odstránia a odvezú z Kuby rakety, tak USA ukončia blokádu Kuby a nezrealizujú inváziu na ostrov. Taktiež dodal, že USA po čase stiahnu rakety Jupiter z Turecka, ale len za podmienky, že ZSSR o tomto kroku pomlčí. Dal mu na rozhodnutie 24 hodín. Medzitým sa napätie stupňovalo a obe strany boli pripravené na vypuknutie vojny. 28. októbra, 2 hodiny pred vypršaním ultimáta Chruščov pristúpil na podmienky. Do konca roka 1962 bolo 60 balistických striel a 134 jadrových hlavíc odstránených z Kuby. Napätie stále pretrvávalo, ale kríza bola ukončená.

2.4 Dôsledky

Dôsledkom tejto krízy bolo zriadenie tzv. horúcej linky medzi Kremľom a Bielym domom, ktorá mala zabrániť tomu, aby sa podobný scenár opakoval. Taktiež výrazným spôsobom prispela k začiatku rokovaní o obmedzení jadrových zbraní. Prvá zmluva týkajúca sa zákazu jadrových pokusov bola podpísaná v Moskve už v roku 1963. Táto kríza taktiež prispela k zmierneniu napätia vo vzťahoch medzi a ZSSR a položila základy ďalšieho obdobia studenej vojny. Prehra Chruščova v karibskej kríze výrazne oslabil jeho pozíciu v ZSSR a 2 roky po kríze ho skupina okolo Leonida Brežneva odstavila od moci.

ZÁVER

Myslím si, že cieľ tejto práce som splnila a rozšírila som si vedomosti v danej téme. Myslím si, že táto téma je zaujímavá a je škoda, že momentálne nemám k dispozícii viac zdrojov, z ktorých by som mohla čerpať. Práca sa mi písala celkom dobre, ale našla som aj zdroje, ktoré si odporovali, takže v niektorých prípadoch bolo ťažké rozhodnúť sa, v ktorom sú pravdivé informácie. Väčšinu informácií som získavala z filmu Defcon 2: Cuban Missile Crisis a dopĺňala som ich informáciami z iných zdrojov.

ZDROJE

Wikipédia. 2019. Kubánska raketová kríza. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/du25>>

Wikipédia. 2020. Studená vojna. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/eoBD>>

Denník N. 2017. Pred 55 rokmi bol svet krok od ďalšej svetovej vojny. Chruščov s Kennedym napokon kubánsku krízu vyriešili. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/qDFK>>

Hospodárske noviny. 2017. Chruščov veril, že urobil dobrý obchod, Američania sa smiali, lebo nič nestratili. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/dwOS>>

Defcon 2: Cuban Missile Crisis. 2002. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/qvHU>>

Encyclopeadia Britannica. 2020. Cuban Missile Crisis. [cit. 2020-04-13]. URL: <<https://lnk.sk/aotM>>

Obrázok 1 < <https://lnk.sk/hqzX> >

Obrázok 2 < <https://lnk.sk/yQW6> >

Obrázok 3 < <https://lnk.sk/jrLZ> >

Obrázok 4 < <https://lnk.sk/rIU0> >

Obrázok 5 < <https://lnk.sk/nPR7> >